

Interviewervejledning

Danskernes kostvaner 2000-2002

Undersøgelsen foretages for Fødevaredirektoratet, som gennemfører landsdækkende kostundersøgelser. Vi ved, at kostvanerne har stor betydning for befolkningens sundhedstilstand, og derfor har Fødevaredirektoratet gjort mere ud af at indsamle data om danskernes kost. Fødevaredirektoratet interesserer sig for spisevaner i bred forstand og ønsker derfor svar på spørgsmål som: hvor ofte spiser danskerne ude; hvor ofte spiser danskerne sammen; hvem har ansvaret for maden; hvor stort er omfanget af fast food-spisning; spiser vi ofte udenlandsk mad; hvilke forskelle i madvanerne ses i forskellige befolkningsgrupper osv. Fødevaredirektoratet interesserer sig selvfølgelig også for, om danskerne får tilstrækkeligt med vitaminer og mineraler, eller om de får for meget af de uønskede stoffer som pesticider og forureninger gennem kosten.

Den første landsdækkende undersøgelse af danskernes kostvaner blev gennemført af SFI for Levnedsmiddelstyrelsen, nu Fødevaredirektoratet, i 1985. Undersøgelsen omfattede den voksne befolkning i alderen 15 – 80 år. Data om kosten blev indsamlet via det såkaldte kosthistoriske interview, et personligt interview, hvor deltagerne blev spurgt om deres sædvanlige kost. Denne metode var generelt for dyr at gennemføre, og så er den ikke særlig velegnet til børn. Derfor valgte vi en anden metode 10 år senere, da Levnedsmiddelstyrelsen gennemførte den anden landsdækkende kostundersøgelse, nu på både børn og voksne (1-80 år). Efter afslutningen af en pilotundersøgelse i 1993, som også blev gennemført af SFI, blev hovedundersøgelsen gennemført i 1995 af PLS Consult. Den ny metode var baseret på et baggrundsinterview udført af en interviewer kombineret med udfyldelse af forkodede kostdagbøger i 7 dage af Ip selv.

Principperne bag den nye kostundersøgelse

Aldersgruppen, som er med i undersøgelsen, er 4-75 år, dvs. vi medtager ikke de helt små børn og de ældste. Dette er gjort for at mindske problemer med undersøgelsens gennemførelse.

Det er metoden fra 1995, vi viderefører i denne kostundersøgelse. I løbet af de næste tre år skal I tilsammen gennemføre i alt 4000 interview indenfor alderen 4-75 år, således at der i år 2000 interviewes 1500 personer, i år 2001 ligeledes 1500 personer og endelig interviewes der 1000 personer i år 2002.

Formålet med denne undersøgelse er at kortlægge, hvad danskerne spiser i 2000-2002. Vi vil gerne finde ud af, om der er sket ændringer med danskernes kostvaner siden sidste undersøgelse blev gennemført i 1995. Endvidere vil vi gerne vide, hvordan forskellige befolkningsgrupper spiser og kunne analysere kostens indhold af næringsstoffer, dvs. fedt, vitaminer, mineraler m.v. I den nye undersøgelse lægger vi større vægt på oplysninger om deltagernes fysiske aktivitet, for hermed bedre at kunne vurdere sammenhængen mellem kost og fysisk aktivitet. Derfor skal Ip også hver dag registrere sit fysiske aktivitetsniveau. Kostvanerne måles ved hjælp af et kostspørgeskema, den såkaldte kostdagbog, som interviewpersonerne selv udfylder.

Materialer til denne undersøgelse:

- **4 forskellige Ip-breve, der hver har et lodret "kendemærke" i brevets nederste højre hjørne:**

- "introbrev1.doc" – sendes til Ip'ere på 18 år eller derover
- "introbrev2.doc" – sendes til moderen (hvis ingen moder – faderen) til børn under 15 år
- "introbrev3.doc" – sendes til Ip'ere på mellem 15 og 17 år
- "introbrev4.doc" – sendes til forældre til Ip'ere på mellem 15 og 17 år

I tilfælde hvor der er tale om plejeforældre, "tæller" disse lige som biologiske forældre.

- **4 forskellige kostdagbøger, 2 blå (en uden fortrykt dag og en med 7. dagen fortrykt) og 2 lilla (en uden fortrykt dag og en med 7. dagen fortrykt):**

- De BLÅ kostdagbøger bruger du kun i de tilfælde, hvor det er forældre med børn under 15 år, der interviewes, dvs. hvor forældrene = Ip og barnet =Up
- De LILLA kostdagbøger bruges til resten af Ip'erne, dvs. både teenagere mellem 15 og 17 år samt Ip'ere over 18 år

- **Instruktion til kostdagbog inkl. billedserier**

- bruges når du skal forklare, hvordan kostdagbogen skal udfyldes
- bruges af Ip i de 7 dage, de udfylder kostdagbogen

- **Kuverter**

- til at pakke kostdagbøger + andet materiale i til Ip
- til at returnering af kostdagbøger for Ip

- **Baggrundsspørgeskema**

- det samme baggrundsspørgeskema bruges til alle Ip'ere

- **Visningskort 1-14 i A5 + plastik lommer til disse**

- bruges til baggrundsspørgeskemaet

- **Vægtskema**

- udleveres kun til forældre, hvis udtrukne barn er under 15 år, hvis han/hun ikke kan huske barnets vægt i baggrundsspørgeskemaet. Vægtskemaet indsendes sammen med kostdagbøgerne, når disse er udfyldt

Hvad DU skal gøre:

1. Før interviewet:

- udsende Ip-breve (se vejledning under afsnittet "Materialer til denne undersøgelse")
- hvis IP er under 18 år, skrives barnets navn på den tomme linie i "introbrev2.doc" eller "introbrev4.doc", før det udsendes
- aftale interview med Ip
- ved telefonkontakt: hvis IP er et barn mellem 4 og 14 år, spørges først efter moderen, da det ofte vil være hende, der vil blive interviewet og udfylde barnets kostspørgeskema
- HUSK at skrive Ip-nummer på alle 7 kostdagbøger – det glemmer I desværre en gang imellem.....
- HUSK også at skrive første, anden, tredje dag m.v. på dagbøgerne, før du udleverer dem. Kostdagbogen til den 7. dag fortrykt med d. 7. dag, idet denne kostdagbog har en ekstra side, hvor IP oplyser om han/hun har spist og været fysisk aktiv, som Ip plejer.

2. Under selve interviewet:

- udlevere 7 kostdagbøger med Ip-nummer og dagsnummer til selvudfyldelse og instruktionsmateriale med billedserier til Ip
- forklare og instruere, så Ip motiveres til at deltage og udfylde dagbøgerne korrekt. Der udtrækkes hvert kvartal en pengepræmie på 10.000 kr. Ip deltager kun, hvis alle kostdagbøger er udfyldte og anvendelige og tilbagesendt til tiden, dvs. senest 7 dage efter endt kostregistrering
- fortælle, at de Ip'ere der afleverer alle 7 kostdagbøger til tiden vil deltage i en lodtrækning om 10.000 kr. i det kvartal, de medvirker i undersøgelsen
- gennemføre baggrundsinterviewet

Fremgangsmåde ved udfyldelse af kostdagbog:

Kuverten med de 7 hæfter (husk Ip-nummer og dagsnummerering) tages frem og du forklarer, at vi er meget interesserede i oplysninger om, hvordan Ip (eller Ip's barn) spiser i løbet af den næste uge. Disse oplysninger får vi ved, at Ip selv udfylder de 7 udleverede hæfter i løbet af den næste uge. Der er et hæfte for hver dag. Fortæl, at selv om det kan se kompliceret ud, er det i virkeligheden forholdsvist enkelt, da man blot skal skrive, hvor meget man har spist af levnedsmidler, der på forhånd står i dagbogen. Åbn en kostdagbog, så Ip kan se i den, mens du forklarer.

Gennemgå instruktionen med Ip og vis billedserierne bag i instruktionen. Forklar, at det vil være nemmest, hvis man udfylder efter hvert måltid, og at Ip evt. kan tage dagbogen og billedserierne med på arbejde eller lignende. Den fysiske aktivitet udfyldes typisk om aftenen, idet Ip her opsummerer dagens aktivitetsniveau.

For børn, der spiser måltider udenfor hjemmet, må moderen/faderen tale med personalet i daginstitutionerne og få beskrivelse af barnets spisning. Det samme gælder for barnets aktivitetsniveau. Vores erfaring er, at personalet i daginstitutionerne er villige til at hjælpe med oplysningerne. Eventuelt kan man aflevere kostdagbogen til dem eller modtage en seddel med oplysningerne. For større børn må moderen/faderen tale med dem om, hvad de har spist i skolen eller eventuelt hos kammerater.

Fortæl, at det kan være en fordel, hvis Ip påbegynder udfyldelsen af dagbogen den følgende dag. Hvis dette passer IP meget dårligt, kan Ip udskyde det et par dage. Det er vigtigt, at Ip udfylder dagbøger for alle ugens dage. De må fx ikke udfylde mandag til fredag, hoppe lørdag-søndag over, for så at udfylde mandag-tirsdag. Vi vil gerne kunne vurdere kosten på både hverdage og weekenddage og derfor skal hver Ip udfylde alle 7 dage i en uge. Gør opmærksom på, at Ip kun deltager i lodtrækning om de 10.000 kr., såfremt der i vedlagte frankerede svarkuvert indsendes 7 anvendelige og udfyldte kostdagbøger.

Husk især at minde om:

At vi interesserer os for, hvordan Ip plejer at spise og bevæge sig. Det er vigtigt, at Ip ikke ændrer på kosten på grund af undersøgelsen, fx undlader at spise bestemte fødevarer, fordi de tror, at det ikke er acceptabelt.

Måltider/levnedsmidler, der er spist ude og mellemmåltider fx slik og snacks. I prøveinterviewene så vi også, at nogle personer glemte at udfylde, hvor de havde spist et måltid og hvor lang tid måltidet varede. Vi er meget interesserede i at få disse oplysninger med.

De udfyldte kostdagbøger returneres af Ip til SFI i den udleverede svarkuvert. Eventuelle tvivlsspørgsmål besvares af SFI eller Fødevaredirektoratet, jf. forsiderne på kostdagbøgerne. Understreg, at vi gerne vil have alle kostdagbøger tilbage – også selvom de kun er halvvejs/delvis udfyldt.

Hvem skal udfylde kostdagbøgerne?

Vi ønsker 7 udfyldte kostdagbøger for hver af de udtrukne personer.

Alle udtrukne på 15 år og derover udfylder selv kostdagbogen.

For børn under 12 år, er det moderen eller anden voksen, som er ansvarlig for barnets mad, som udfylder kostdagbogen.

Tvilstilfælde: Hvis den udtrukne er 12-14 år, kan man ikke på forhånd afgøre om vedkommende selv kan udfylde kostdagbogen. Det afhænger af barnets modenhed. Intervieweren drøfter dette med moderen/faderen samtidig med, at kostdagbogen udleveres.

Når instruktionen i udfyldelse af kostdagbøgerne er gennemført, startes interviewet om personlige og sociale baggrundsforhold, holdninger til mad, fysisk aktivitet m.v. – i alt ca. ½ time.

Hvem skal svare i interviewet?

Alle personer på 15 år og derover skal svare for sig selv i interviewet.

For personer mellem 4 og 14 år, er det som regel barnets mor eller far, der skal deltage i interviewet. Orienteringsskrivelsen er sendt til barnets mor eller far – og det udtrukne barns navn står i brevet. Begge oplysninger er anført på adressekortet.

Hvis det udtrukne barn fx er 5 år, vil vi vide noget om barnets kost, men barnet skal selvfølgelig ikke selv besvare spørgsmålene. I disse tilfælde vil det som regel være moderen eller en anden ansvarlig voksen, som må besvare skemaet på barnets vegne.

Når moderen svarer på interviewet, så skal hun svare på spørgsmål om både sig selv og barnet. Moderen er altså interviewperson (Ip), mens det er barnet, som er den udvalgte person (Up). Når der i spørgeskemaet tales om Up, er der altså tale om barnet. I sædvanlige interview med personer på 15 år og derover, er interviewpersonen den samme som den udvalgte, altså Ip=Up.

3. Efter interviewet:

- baggrundspørgeskemaet indsendes til SFI som sædvanligt
- 2-3 dage efter baggrundsinterviewet er foretaget, skal Ip kontaktes dels for at konstatere om Ip er begyndt at føre kostdagbogen og dels for, at Ip får muligheden for at stille spørgsmål om evt. uafklarede punkter i kostdagbogen. Husk at minde Ip om, at han/hun skal indsende kostdagbøgerne + evt. vægtskema senest 7 dage efter endt udfyldelse

Rigtig god fornøjelse med arbejdet i ”marken”!

Med venlig hilsen

Sisse Fagt
cand. brom.
Fødevaredirektoratet

Charlotte Skøtt
konsulent
SFI-SURVEY